

BEL €25 - INT €30
Afgiftekantoor Brugge - Tweemaandelijks tijdschrift

Architecture in Belgium

Dossier Building for Culture

NL / FR

306

	5	'A+, Bibliotheek en tuin' <i>Amaryllis Jacobs</i>	Visie
	7	'Meerdere rollen voor cultuur' <i>Eline Dehullu</i>	Edito
	11	'Antwerpen Diamantstad' <i>Inigo Custers</i>	Opinie
DOSSIER: BUILDING FOR CULTURE	12	Office Kersten Geers David Van Severen, Bibliotheek, Sint-Martens-Latem 'Sterk object' <i>Louis De Mey</i>	Project
	20	Robbrecht en Daem – BEAU – Popoff, Biermuseum, Brussel 'Bruxelles chantait, Bruxelles bruxellait...' <i>Pieter T'Jonck</i>	Project
	27	Karbon, Le Monty, Genappe 'Zich openstellen voor anderen' <i>Cécile Vandernoot</i>	Project
	30	AJDVIV, Cobra-depot, Antwerpen 'Kameraadschappelijk' <i>Christophe Van Gerrewey</i>	Project
	37	Cinemaximiliaan, Brussel 'Inhoud zonder architectuur' <i>Gideon Boie</i>	Project
	40	Atelier Chora, Muziektheater, Seraing 'Blik op het verleden en de toekomst' <i>Amélie Poirel</i>	Project
	47	noA, Gemeenschapscentrum Gilwe, Geluwe 'Verdichting door nabijheid' <i>Hera Van Sande</i>	Project
	52	Atama, Deelfabriek, Kortrijk 'De ruimtelijkheid van delen' <i>Arnaud De Sutter</i>	Project
	58	'Cultuur als third space' <i>Pieter T'Jonck</i>	Achtergrond
	64	Fédération Wallonie-Bruxelles '20 jaar culturele infrastructuur' <i>Chantal Dassonville</i>	Bijdrage
INTERVIEW	72	Martin Rauch ^{AUT} 'Act global, think local' <i>Lisa De Visscher</i>	
RECENTE PROJECTEN	79	BC Architects, Woodstock, Ardenne 'Floodingwater' <i>Léone Drapeaud</i>	Project
	85	HUB – Origin – Bureau Bouwtechniek, Gerechtsgebouw, Antwerpen 'Ernstige architectuur, kleurrijk verleden' <i>Bart Tritsmans</i>	Project
	90	Raamwerk, Jeugdsite, Eernegem 'Fantasie projecteren' <i>Arnaud De Sutter</i>	Project
	96	Skope – Collectif Dallas, West Paviljoen, Sint-Jans-Molenbeek 'De manier van werken uitdagen' <i>Anne-Laure Iger</i>	Project
PRODUCT NEWS	100	<i>Viviane Eeman</i>	
PORTRET	106	Poot Architectuur, Antwerpen <i>Sarah Poot</i>	Bureau
	108	Atelier Chora, Luik <i>Lisa De Visscher</i>	Bureau
STUDENT	110	Vlaams Bouwmeester 'Meesterproef: Sociaal wonen' <i>Marie Swyzen</i>	Bijdrage
	116	Van Hove Prijs 2023 'Lokale verankering' <i>Fabian De Vriendt</i>	Prijs
	118	ULB: Atelier Trame 'Stadhuizen onder de loep' <i>Johanna Keck</i>	Atelier
NIEUWS	120	As Found, deSingel, Antwerpen <i>Lisa De Visscher</i>	Expo
	122	Stanislas Jasinski <i>Gérald Ledent</i>	Boek

Inhoud zonder architectuur

© David Ducan

↑ Het situationisme van Cinemaximiliaan heeft geen groots architecturaal gebaar nodig. Zou het kunnen dat cultuur ten volle tot uiting komt als er geen gebouw is dat alle aandacht naar zich toe trekt?

De architectuur voor cultuur gaat vaak over alles behalve cultuur. Neem het Guggenheim Museum in Bilbao, ontworpen door Frank O. Gehry. De stedelijke betekenis van het gebouw overstijgt ettelijke malen de intrinsieke waarde van de expositieruimte. Het museum is het kroonstuk op de revitalisering van de rivieroever en bij uitbreiding de hele stad. Ook is er weinig kans dat uw citytrip naar Bilbao gebeurde met het oog op de collectie van Guggenheim. De stedelijke functie van een cultuurpaleis is zo oud als de mensheid. Denk maar aan het Parthenon, dat vermoedelijk effectief een leeg gebouw was, en cultuurencentrum Westrand in Dilbeek, ontworpen door Alfons Hoppenbrouwers, dat deel was van een Vlaamse aanwezigheidspolitiek in suburbia.

Gideon Boie

Zou het kunnen dat cultuur pas ten volle tot uiting komt als er geen gebouw is dat alle aandacht naar zich toe trekt? Laten we een omgekeerde operatie uitvoeren en vertrekken bij Cinemaximiliaan, een cultureel initiatief in Brussel dat sinds 2021 onder leiding staat van Annabelle Van Nieuwenhuyse. Cinemaximiliaan begon in 2015 als een activiteit in het tentenkamp in het Maximiliaanpark vlak bij het Brusselse Noordstation. Het park aan de voet van het WTC, waar niet minder dan duizend vluchtelingen verbleven, groeide uit tot symbool voor de vluchtelingen-crisis die België in de ban hield. Elke ochtend stonden er lange wachtrijen voor de Dienst Vreemdelingenzaken, die toen gevestigd was in de sokkel van het leegstaande WTC.

In het tentenkamp ontstond een spontaan zelfbeheer. Vluchtelingen en vrijwilligers organiseerden een keuken, sanitair, crèches, een school, enzovoort. Lieven De Cauter noemde het kamp een infra-architectuur. De organisatievorm benadert de nullijn, maar is daarom des te noodzakelijker. Het tentenkamp stond in immens contrast met de hyperarchitectuur van de omliggende corporate gebouwen met hun glimmende glasgevels en lege kantoorvloeren. In die context organiseerde een groep vrijwilligers een openluchtbioscoop. Gwendolyn Lootens en Gawan Fagard namen het initiatief. De film bracht letterlijk licht in de duisternis, een moment van culturele uitwisseling in een ruimtelijke context die gereduceerd is tot het naakte leven.

Nadat het kamp in oktober 2015 ontruimd werd door de politie, ging de bioscoop een eigen leven leiden. Tijdens 'home screenings' zetten vrijwilligers hun woonkamer open voor een filmavond met mensen zonder papieren. Er werden ook filmvertoningen georganiseerd in asielcentra in het hele land. De filmvertoning was een voorwendsel

om samen te koken, ervaringen uit te wisselen, mensen te ontmoeten, te musiceren en wat nog allemaal meer. Later, in 2017, kreeg de cinema onderdak in de Manchesterstraat, waar inmiddels ook andere culturele organisaties gevestigd zijn, zoals Recyclart, Decoratelier en Charleroi Danse. Het stelde Cinemaximiliaan in staat om zijn werking uit te breiden met optredens, tentoonstellingen en filmproducties.

Het permanente onderkomen neemt niet weg dat Cinemaximiliaan in de eerste plaats gaat om een situationistische architectuur, ook binnen de structurele werking. Het festival Cinema Trottoir (2022) toverde een banale straat om tot culturele scène. Een eenvoudige bouwstelling deed dienst als auditorium, de straatgevel als projectiescherm. Het publiek krijgt een hoofdtelefoon en de projector staat in de slaapkamer van de overburen bij Cassonade, het restaurant zonder prijslijst. Eenzelfde dynamiek zie je in de openluchtbioscoop van Park Albert, een zomerfestival op de middenberm van de Albert II-laan op initiatief van LabNorth, 1010a+u en Omar Kashmiry+Maarten Weyns. De rode draad blijft het scheppen van geborgenheid en wederzijdse zorg in de culturele uitwisseling met bijna-vreemden. Een afstandelijke publieke ruimte krijgt hiermee eventjes een menselijker gezicht.

Opmerkelijk is dat Cinemaximiliaan in 2020 plannen had om een eigen huis te ontwerpen. Behalve een aantal voor de hand liggende functies, moest er in het huis ook een gastenverblijf komen. Het project werd mogelijk gemaakt door een bundeling van filantropie en publieke subsidies. Office KGDVS trad verrassend op als architecten voor het goede doel, maar het project bleef in de lucht hangen. Was het iets te veel inhoud voor architectuur? De vraag is of het situationisme van Cinemaximiliaan überhaupt een groots architecturaal gebaar nodig heeft. Het project staat zoveel jaren later nog steeds op stapel. Vandaag werkt Omar Kashmiry (Zin-Architecten) als 'architecture representative' binnen de vzw, dat past beter bij de aard van de organisatie.

Er zijn meerdere voorbeelden te vinden van dergelijke spontane aanvullingen op de culturele infrastructuur van Brussel vandaag. Recyclart, een organisatie die in 2010 ontstond binnen het leegstaande station Kappellekerk in Brussel, is er zo een. Recyclart organiseerde behalve culturele evenementen, feestjes en lezingen ook een sociale keuken en dito werkplaats. Een ander voorbeeld is Openstreets, georganiseerd door Filter Café Filtré. Straten worden tijdens de zomer opengesteld als platform voor dansvoorstellingen, kookworkshops en wat nog allemaal meer. De architectuur van deze en andere culturele initiatieven springt minder in het oog, maar is minstens even bepalend voor de identiteit van de stad.

© Anke Paridaens

Lieven De Cauter beschreef Cinemaximiliaan als een ‘heterotopisch laboratorium’ voor een ‘nieuwe globale cultuur van het antropoceen’. Transmigranten en mensen zonder papieren worden opgenomen op een andere plaats, waar culturele uitwisseling, zorgende ondersteuning en *commoning* van vaak traumatische ervaringen mogelijk wordt. Tegelijkertijd kun je de tijdelijke situaties van Cinemaximiliaan omschrijven als een heterochronie. Michel Foucault verwees met deze term naar musea en bibliotheken als een oneindige accumulatie van tijd. Het festival vormt evengoed een andere tijd in het stedelijke gebeuren, het zijn de spontane initiatieven die breken met de dagelijkse sleur en status quo. ▲■●

Info: cinemaximiliaan.org

‘De rode draad blijft het scheppen van geborgenheid en wederzijdse zorg in de culturele uitwisseling met bijna-vreemden. Een afstandelijke publieke ruimte krijgt hiermee eventjes een menselijker gezicht.’

↑ De film bracht letterlijk licht in de duisternis, een moment van culturele uitwisseling in een ruimtelijke context die gereduceerd is tot het naakte leven.

© Majidi Abu Hasira